MUHAMMED BİN SÜLEYMÂN ES-SU'LÛKÎ

Fıkıh, tefsîr ve kelâm âlimi. Künyesi, Ebû Sehl olup ismi, Muhammed bin Süleymân bin Muhammed bin Süleymân bin Hârûn bin Mûsâ bin Îsâ bin İbrâhîm bin Bişr'dir. 296 (m. 908) senesinde doğmuştur. Fıkıh, tefsîr ve kelâm ilimlerinin yanısıra nahiv, lügat ve tasavvuf ilminde de imâm idi. Dokuz yaşında ilim öğrenmeye başladı. Zamanının en büyük âlimlerinden idi. Bir çok âlim onun engin bir ilim denizi olduğunu söyledi. Bir çok âlim ile görüşüp onlardan ilim öğrenen ve öğreten Muhammed bin Süleymân 369 (m. 979) senesi Zilkade ayının onbeşinci günü vefât etti. Cenâze namazını oğlu Ebü't-Tayyib kıldırdı. Ders verdiği odaya defn edildi.

Muhammed bin Süleymân; fıkıh ilmini Ebû İshâk Mervezî'den, hadîs ilmini İbn-i Huzeyme, Ebü'l-Abbâs es-Serrâc, Ebü'l-Abbâs Ahmed bin Muhammed, Ebû Kureyş Muhammed bin Cum'a ve Ahmed bin Ömer Muhammed Ebâzı'den, ayrıca Ebû Bekr bin Enbârî, İbrâhîm bin Abdüssamed ve birçok âlimden dinledi ve ilim tahsil etti. Muhammed bin Süleymân, ilim tahsil etmek için çeşitli şehirlere gitti.

Muhammed bin Süleymân için Ebû Abdullah Hâkim-i Nişâbûrî: "Ebû Sehl-i Su'lûki, Şafiî mezhebi fıkıh âlimi, lügat, nahiv, tefsîr, kelâm âlimi ve tasavvuf yolunda evliyâ idi. Bulunduğu yerde, ilminden istifâde edebilmek için birçok âlim hazır

beklerdi. Sohbetine kadılar, müftîler ve âlimler gelirdi.” Ebû Kâsım bin Abbâs: “Onun bir benzerini görmedik. Kimse de onun gibisini göremez.” Ebû İshâk eş-Şirâzî: “O fakîh, edip, şâir, müfessir ve tasavvuf ehli bir zât idi. Ondan Nişâbûr âlimleri ilim öğrendiler.” Ebû İshâk el-Mervezî ise; “Ebû Sehl’in aramızdan gidişinden sonra, bizim şu meclisimizin tadı gitti. Fayda kalmadı” demişlerdir.

Muhammed bin Süleymân’dan; Ebü’t-Tayyib, Nişâbûr âlimleri ve birçok zâtlar ilim öğrendiler ve hadîs-i şerîf dinlediler.

Ebû Nasr el-Vâ’iz şöyle anlatır: “Birgün rü’yâmda Peygamber efendimizi (aleyhisselâm), Eshâb-ı kirâmıyla birlikte hasta olan Ebû Sehl’i ziyârete giderken gördüm. Ben de onları ta’kib ederek oraya gittim. Orada Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûrunda edeble oturdum ve tefekküre dalıp, “Bu zât, hadîs-i şerîf âlimlerinin büyüğüdür. Şayet vefât ederse, bu ilmin âlimleri yok olur” diye düşündüm. O zaman Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) bana buyurdu ki: “Böyle düşünme Allahü teâlâ benim mevcûdiyetim sebebiyle bu topluluğu zayi etmez.”

Ebû Abdurrahmân es-Sülemî şöyle anlatır: “Birgün büyük âlim Ebû Sehl’e, aramızda geçen bir konuşma esnasında, i’tirâz yollu “Niçin, neden?” dedim. O zaman bana, “Bir kimse hocasına niçin, neden diye sormaya cesâret ederse, onun iflah olmayacağını sen hiç duymadın mı?” buyurdu.

Şöyle anlatılır: Ebû Sehl Su’lûkî, hiçbir zaman verdiği sadakayı karşısındakinin eline vermezdi. Vermek istediği şeyi, alınmak üzere yere koyardı. Neden böyle yaptığını sorduklarında, “Bir müslümanın eline koymayı gerektirecek kadar dünyânın değeri yoktur. Benim elim üstün el, onun eli de aşağı el olsun!” buyurdu.

Ebû Abdurrahmân es-Sülemî şöyle anlatır: “Ebû Sehl, bir kış mevsiminde paltosunu muhtaç birine verdi. Başka elbisesi olmaması sebebiyle, ders esnasında üşüdüğünden, kadınlara âit bir örtü ile örtünmek zorunda kaldı ve öyle ders okuttu.”

Ebû Sehl Su’lûkî ömrünü ilim, öğrenmek, ilim öğretmek ve sorulan sorulara cevap vermekle geçirdi. Tasavvuf ehlinden, Şiblî, el-Mürteiş, Ebû Ali es-Sekafîve birçokları ile sohbet etmişti.

Ebû Sa’îd Sehham şöyle anlatır: Ebû Sehl Su’lûkî’yi rü’yâda gördüm. “Yâ Ebâ Sehl Su’lûkî! Allahü teâlâ sana nasıl muâmele eyledi?” diye sordum. Bana; “Halkın bana sordukları fıkhî ve hukukî sorulara verdiğim cevaplar sebebiyle beni affetti” diye cevap verdi.

Vefâtından sonra Ebû Sehl Su’lûkî’yi rü’yâda çok güzel bir şekilde gören bir zât ona; “Bu dereceye nasıl eriştin?” diye sorunca, o “Bütün herkese beslediğim hüsn-i zannım sayesinde eriştim” buyurdu.

Ebü’l-Abbâs şöyle bir şiir söyledi:

“Ben gece uykuda iken,
Öter bir güvercin sevdiği için.
Yalancıyım, âşık olsam gerçekten,
Geçemezdi ağlamakta bir dirhem,
Güvercin, beni o zaman.”

Bunun üzerine Ebû Sehl Su’lûkî hazretleri kendi nefsi için şu şiiri söyledi:

“Uyuyorum gafletten,
Gece ağlarken güvercin.

Yok iken onun günahı,
Benim ise dağlar gibi.

Yalancıyım ben O’na karşı,
Olsaydım keşke, akıllı.

Geçemezdi ağlamaktan,
Güvercin beni o zaman.”

Ebû Sehl Su’lûkî hazretleri buyurdu ki: “İstiğfar, tövbe ve pişmanlık ile ana-baba hakkı ödenir. Fakat hoca hakkı hiçbir şeyle ödenmez.”

“Dünyânın hiçbir şeyini saklamadım. Ne kilidim ne de anahtarım oldu. Dünyânın altın ve gümüşüne ehemmiyet vermedim.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-üş-Şâfiiyye (Esnevî) varak 188 b

2) El-Vâfi bi’l-vefeyât cild-3, sh. 124

3) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 69

4) Nücûm-üz-zâhire cild-4, sh. 136

5) Yetimet-üd-dehr cild-4, sh. 249

6) Vefeyât-ül-a’yân cild-4, sh. 204

7) El-A’lam cild-6, sh. 149

8) Tabakât-üş-Şâfiiyye (Sübkî) cild-3, sh. 167